

Filosofisk pottetræning

Oscar Brenifier er rejsende i små og store spørgsmålstegn. Hans ærinde er at få os mennesker til at se verden på ny. Også selv om den øvelse kræver manipulation. Politiken var med, da filosofen og forfatteren holdt workshop for børn i København.

REPORTAGE

Sidste lørdag var Sokrates i København forklædt som Oscar Brenifier. Han er fransk og filosof for småfolket. Netop udkommet på dansk med to bøger om at tænke selv. Anledningen var børnebogsfestivalen på Holmen, der blev en pæn succes. Ud over den filosofiske

STEFFEN LARSEN

workshop bød festivalen på optræden, interview, en konference, prisuddelinger - og masser af bøger.

Samtale og håndoprækning er Oscar Brenifiers redskaber. Her er intet ændret siden antikken. Metoden er fortsat spørgsmålstegnets. Og slagordet hedder 'overraskelsens nødvendighed'. Det er filosofisk pottetræning med tolk på. Hvordan mon det virker på 10 danske børn mellem ca. 9 og 14 år i et af Arkitekt skolens auditorier? I baggrunden sidder tyve voksne og lytter med. Det har Oscar Brenifier ikke noget imod. I gruppen er der kun én dreng. Han er der med sin storesøster.

Der er tyst i det store rum. Børnene sidder i en halvcirkel foran den fremmede. Man kan høre et spørgsmålstegn falde til jorden. Oscar Brenifier begynder også ved jorden. Hvorfor er jeg lige her? Og han svarer selv. Det er på grund af bøgerne. Men han kan ikke læse dem på dansk, og derfor beder han pigen yderst til højre om hjælp:

»Hvad står der her?«
(Tavshed).
»Jeg bad dig om at læse titlen på min bog, og så rullede du med øjnene. Er det almindeligt? Kan du huske det?«

»Hmmm.«
»Hmmm! Er det dansk?«
»Jaaa.«
»Hvordan staver du det?«
»Det ved jeg ikke, for jeg kan ikke læse.«
»Du kan ikke læse?«
»Næææ.«

»Sagde du det til mig, da jeg bad dig om at læse?«

»Nej. Hmmm.«
»Er det et særligt sprog, du taler?«

EKSISTENTIEL QUIZ. Oscar Brenifier i dialog med Clarabelle Dorbec om livets spørgsmål under workshoppen på Holmen. Foto: Miriam Dalsgaard

Hvad er meningen?

Fransk filosofi for begyndere handler ikke om Baudrillard eller Serres, men om de store spørgsmål taklet i børnehøjde.

GODT SPØRGSMÅL. »Bør du altid adlyde dine forældre?«, lyder Brenifiers tekst. Illustration: Clément Devaux

»Det ved jeg ikke.«
»Er det dansk?«
»Ja!«

Kan du lide problemer?

Nu er Oscar Brenifier varmet op. Og han borer efter steder, hvor der er sprækker af nervøsitet eller generthed. Efter et par håndsoprækninger kommer endnu en pige på banen.

»Nu skal du forestille dig, at Romeo frier til Julie, og så siger hun: yhhh. Hvad er forskellen på det, og så et ja?«
»Hun er nok lidt nervøs.«
»Nervøs! Er du nervøs?«
»Nej.«
»Siger du, at det her yhhh er et udtryk for nervøsitet?«
»Måske en usikkerhed.«
»Hvornår er du sikker? Når du siger ja, eller når du siger yhhh?«
»Det første.«

Senere 'griller' Oscar Brenifier en pige, som tog hånden ned, selv om hun kendte svaret. Hvorfor? Det ved jeg ikke. Og han går målrettet efter hende, der vedstår, at hun ikke har hørt efter. Hvorfor? Det ved jeg ikke. Filosofiens stemme skælver, da han identificerer et tredobbelt problem.

Han spørger en anden pige:
»Hvorfor hørte hun ikke efter?«
»Fordi hun var genert.«
»Okay, hun var genert. Er du genert?«
»Lidt.«
»Hvorfor er du så blevet her?«
»Fordi min veninde sidder lige her. Og så genert er jeg heller ikke.«
»Hvilken af de to grunde er den vigtigste?«

»Den første.«
»Så hvis din veninde ikke sad lige her, ville du gå grædende bort?«
»Nej.«
»Så det er ikke grunden til, at du ikke går? Hvorfor går du ikke?«
»Det ved jeg ikke.«
»Vil du have hjælp til at finde ud af det?«
»Det tror jeg ikke, men det kan godt være.«
»Kan du lide problemer?«
»Ikke så godt.«

Den synlige manipulation

Det kan lyde barskt. Og det er det også. Men retfærdigvis skal det nævnes, at Oscar Brenifier går til opgaven med et smil og er selvslysende af rarhed. Et enkelt barn må under seancen ty til sin mor. De øvrige deltagere i workshoppen finder hurtigt ud af, at det ikke 'koster' noget at svare rapt og igen. Andet end et nyt spørgsmål. Oscar Brenifier har også en mission. Han vil gerne indføre en 'Spejlets dag'. Hvor vi kan se os, som vi er. Derfor rejser han rundt og holder det op. Og stiller spørgsmålet.

Bagefter er der ingen, som byder Oscar Brenifier på den skarptidsesat, der blev Sokrates' lod. Over en kop sort kaffe svarer filosofen næsten uden tøven på de mest oplagte spørgsmål.

»Hvad skal børn med filosofi?«
»Det er nødvendigt at tænke, ligesom det er nødvendigt at se.«

»Hvordan kom du selv ind i filosofien?«
»Da jeg opdagede Platon, blev jeg livsvigtigt forelsket.«

»Findes der et ur-spørgsmål?«
»Det er det sokratiske 'Kend dig selv!' Men det leder jo videre til de andre grund-

læggende spørgsmål: Hvem er jeg? Og: Hvor skal jeg hen?

Og det kan børn godt forholde sig til?
»Hvis man tager det stille og roligt.«
Du er meget styrende?

»Ja.«
»Nærmest manipulerende?«
»Jeg arbejder hen imod den 'synliggjorte manipulation', hvor børn eller voksne, som deltager i mine workshops, kommer til at indse, at al undervisning er manipulerende.«

»Du gik ret hårdt til nogle af børnene?«
»Ja.«
»Og du havde også en fin forståelse for vort modersmåls mange lyde: Næææ, hmmm, øøøh og så videre?«

»De to ting hænger sammen. Vi mennesker har en tilbøjelighed til at holde op med at se på os selv og tingene, som de er. Vi ser det så meget, at vi ikke ser det længere. Så mit ærinde med filosofien er at få os til at se igen. Foucault siger det præcist, at 'videnskab handler om at se det usynlige, mens filosofi handler om at se det, der er synligt'«.

»Er børn mere åbne?«
»Ja, det er de nok, men så er de også mere genernte. De har brug for at blive overrasket. Med børn arbejder jeg meget med svaret, og hvordan det bliver afleveret. De små overtoner. Den måde vi sidder på. Gentagelserne. Jeg forsøger at få børnene til at høre, hvordan de svarer. Og det er her, de sjove lyde kommer ind. Det siger en masse om, hvordan vi tænker.«

En vis tøven

»Motsat Sokrates er du en meget rejsende filosof?«

»Jeg har været i mange lande og holde foredrag og workshops for voksne og børn. Også i fængsler og psykiatriske hospitaler. Jeg kommer lige fra Sct. Petersborg. Og tidligere på året var jeg en uge i Tyrkiet.«

»Hvad er forskellen på alverdens børn?«
»Der er såmænd ikke den store forskel. Russiske børn sidder pænere end danske. I Skandinavien er børn mere følsomme, fordi de er så beskyttede. Det er noget, jeg er meget opmærksom på. Men fælles for alle mennesker er, at vi forsøger at finde en måde, hvorpå vi kan lade være med at svare på spørgsmål. For spørgsmål er afslørende. Og sandheden er skræmmende.«

»Hvorfor er det så vigtigt med overraskelsen?«

»Jo, for når vi lever en almindelig hverdag, så tænker vi ikke. Når man bliver overrasket, skaber man - så at sige - en slags ny begyndelse.«

»Du kender sikkert Jostein Gaarders 'Sofies verden'? (En populær filosofibog for børn, red.)

Her ruller Oscar Brenifier for første gang med øjnene:

»Den er vældig.«
»Har du nogensinde hørt om den danske Sokrates?«

»Du mener sikkert Grundtvig? Jo, ham kender jeg lidt til. Det er noget med det talte ord, og at skolen skal være i samklang med det virkelige liv.«

»Det er rigtigt. Men du tøvede lidt med svaret? Er du genert?«

»Jeg var nok lidt genert. Jeg kender ham jo ikke så godt.«
steffen.larsen@pol.dk

FILOSOFI

Oscar Brenifier og Jérôme Ruillier (tegninger): **Hvad tænker du om livet?** Forlaget Mindspace, 96 sider, 229 kroner. Har du Pluskort, kan bogen købes med 20 pct. rabat i Politikens Boghal eller via politikken.dk/plus.

Oscar Brenifier og Clément Devaux (tegninger): **Hvad tænker du om rigtigt og forkert?** Forlaget Mindspace, 96 sider, 229 kroner. Har du Pluskort, kan bogen købes med 20 pct. rabat i Politikens Boghal eller via politikken.dk/plus.

Tror du på, at Gud findes? Dør alle, og hvad sker der, når man er død? Hvor slutter universet, og hvor stort er internetet?

Pyhal! Børn i alle aldre er rigtig gode til at stille rigtig gode spørgsmål. Så gode, at man i et svagt øjeblik kunne tænke sig en facitliste. Så man kunne være en rigtig voksen med fast formede beroligende svar på selv de største spørgsmål fra de små. Men tilhører man ikke en fundamentalistisk trosretning, kommer man hurtigt til at røbe, at man opfatter tilværelsen som et sted, der rummer flere udviklede spørgsmål end enkle svar.

Det tager den franske børnefilosof Oscar Brenifier helt bogstaveligt i sine 'Tænk selv'-bøger. 'Hvad tænker du om livet?' er ikke en facitliste til eksistentielt fødselsbende forældre, men i det mindste en håndsrekning. Børn er målgruppen, men børnene er nok så meget hjælp til selvhjælp for forældre og lærere med spørgelystne børn.

PROJEKTET er beslægtet med den form for fænomenologisk-filosofisk samtale med kølebørn, som bl.a. teologen Søren Højmark har arbejdet med herhjemme. Ved i samtaleform at spørge ind til de eksistentielle fænomener åbner man i fællesskab lag for lag op for de løg, tilværelsens spørgsmål skyder fra. Men hvor en samtale virkelig er levende, bliver en bog let mere bogstavelig i sin pædagogiske metode. Det gælder også Brenifiers.

De store spørgsmål får nogle af de svar,

OSCAR BRENIFIER

Fransk filosof og forfatter. Er født i Algeriet i 1954. Han er tilknyttet Institute of Philosophical Practice i Paris. Og man kan læse meget mere om filosofien på: www.brenifier.com

De to bind i 'tænk selv'-serien er udgivet af forlaget Mindspace og hedder 'Hvad tænker du om livet?' og 'Hvad tænker du om rigtigt og forkert?'. De er illustreret af hhv. Jérôme Ruillier og Clément Devaux. Bøgerne er til samtale og består af en række afsnit om f.eks. 'Døden' eller 'Livets mening'.

børn og voksne typisk giver. Under temaet 'Ulykke' finder vi spørgsmålet »Hvorfor er livet hårdt?« og får bl.a. svaret »Fordi jeg somme tider føler mig alene«. Efter hvert svar kommer hver gang en tegnet pegefinger ledsaget af et »Ja, men ...«. Og så kommer modsvarsmålene: »Er det så forfærdeligt at være alene? Er du alene, hvis nogen holder af dig? Tror du, at du er den eneste, der føler dig alene?«.

Hvert afsnit slutter med et par linjer, hvor barnet selv kan skrive sine svar ned. Men hermed er det ikke slut. Pegefingeren vender tilbage og kommer med nogle bud på, hvad barnet nu måske har lært ved at tænke over det store spørgsmål. Her lægger Brenifier ikke skjul på, hvad det er, barnet forhåbentlig har lært sig af gammelkloge læresætninger.

SOM DISKUSSIONSOPLÆG er Oscar Brenifiers bøger ikke så tосsedde, men det må kræve en opvakt voksen at holde processen levende. Kombinationen af filosofi og pædagogik er nemlig ikke uproblematisk. Bøgerne har umiddelbart større respekt for voksnes behov for pæne og seriøse svar end for børns anarkistiske nysgerrighed. Det kommer til at handle mere om opdragelse og dannelse end om at pirre børns nysgerrighed yderligere.

Tegningerne lægger op til hyggelig tankevirksomhed i selskab med senge- og læseheste, men metodikken lægger i virkeligheden mere op til en session i klasseværelset.

Brenifiers fiktive diskussionsforum fungerer bedst, når spørgsmålene udspringer af sociale relationer snarere end eksistentielle grundspørgsmål. Så ikke kun fordi Clément Devaux' tegninger er mere spralske end Jérôme Ruilliers, er der mere liv i bogen med titlen 'Hvad tænker du om rigtigt og forkert?'.

Her er barnets rolle som kommende samfundsborger ikke bare underforstået, men mere kontant til debat. Så selv om forfatteren fortsætter med at lægge sine empatiske opdragende svar i munden på sine læsere, er der på en helt anden måde noget reelt på spil. Som der må være, når man i disse tider med Muhammedtegninger og børn fra jeg & mig & vi to-generationen under de tematiske overskrifter 'Sandhed' og 'Frihed' skal diskutere spørgsmål som 'Bør du sige alt?' og 'Bør du altid gøre, hvad du har lyst til?'. Her er der mulighed for en diskussion, hvor det rigtige svar ikke er givet på forhånd.

KIM SKOTTE
kim.skotte@pol.dk